

– Jag ville skapa en musikutbildning för alla barn, oavsett kön, etnicitet, sociala förhållanden eller religion, säger Ahmad Sarmast.

Han återvände till Kabul efter decennier i exil för att grunda Afghanistans nationella musikinstitut, som i år tilldelas Polarpriset. Ahmad Sarmast hyllas nu för sina insatser för lokal kultur – men stöter också på hårt motstånd.

TEXT OCH FOTO **LENNART BERGGREN**, FRILANSJOURNALIST

”Utan musik fungerar inte ett samhälle”

I ETT RUM PÅ Afghanistans nationella musikinstitut sitter tolvåriga Nazim med korslagda ben på en matta på golvet och övar sig på att spela dilruba, eller vad som närmast kan beskrivas som en afghansk nyckelharpa. Det är ett svårspelat instrument och Nazim har bara spelat det i sex månader.

Nazims klasskamrat Ahmad spelar sitar, ett indiskt strängsinstrument. De är två av institutets 250 elever. Hälften är flickor och många är tidigare gatubarn.

För ett år sedan gjorde sig Afghanistans nationella musikinstitut (ANIM) känt när landets enda orkester bestående av kvinnor, Zohra, tog emot ett internationellt musikpris och spelade på World Economic Forum i Davos i Schweiz. De 200 medlemmarna i orkestern är alla utbildade vid institutet.

Skolan är populär och platserna eftertraktade. Varje år får 50 elever börja på skolan. Då konkurrensen är hård måste de klara av ett inträdesprov.

Institutet grundades av Ahmad Sarmast, en man i 60-årsåldern, som tar emot på sitt kontor.

– Jag ville skapa en musikutbildning för alla barn, oavsett kön, etnicitet, sociala förhållanden eller religion. År 2008 kom jag tillbaka till Afghanistan. Det blev två år med planering med att bjuda in musiklejare och studenter, och 2010 kunde vi börja verksamheten. Sedan dess är vi i gång, berättar Ahmad Sarmast.

NÄR AHMAD SARMAST växte upp i Kabul på 1970-talet fanns det ett rikt musikliv i staden. Själv spelade han piano och trumpet. Under den sovjetiska ockupationen på 1980-talet studerade han musik i Moskva, men kunde på grund av inbördeskriget inte återvända.

Ahmad Sarmast skadades svårt i dådet.

” En talibansk självmordsbombare sprängde sig själv i luften under en av våra konserter. ”

Ahmad Sarmast

När talibanerna tog makten 1996 förbjöds musik helt. Ahmad Sarmast flyttade till Australien och blev doktor i musik men drömmen om hemlandet fanns alltid kvar.

– Afghanistan har en mångtusenårig musiktradition och musik har alltid varit en levande del av det afghanska samhället. Hit vandrade alla möjliga kulturella idéer, filosofiska, religiösa och musikaliska, från Indien, Iran, Grekland och andra områden, som möttes, blandades med varandra och utvecklades. Afghanistan har alltid varit en kulturell smältdegel, säger Ahmad Sarmast.

Afghanistans nationella musikinstitut ligger i några röda trevåningshus i centrala Kabul. Det ser ut som en typisk högstadieskola. Ahmad Sarmast visar runt, stannar ofta och pratar med eleverna. Han verkar kunna namnen på alla.

Institutet finansieras både med internationella bidrag och med statliga afghanska pengar. Undervisningen består inte bara av musik utan täcker också alla vanliga skolämnen, men att det är musiken som står främst framgår tydligt. Det går att välja mellan två inriktningar – klassisk västerländsk och traditionell afghansk musik.

När talibanerna störtades 2001 inleddes ett enormt återuppbyggnads- och demokratiarbete. Ahmad Sarmast återvände äntligen hem.

– Jag såg hur musikkulturen hade förstörts av kriget och av de drakoniska regler som de religiösa extremisterna infört. Så jag började ett tålmodigt arbete. För min övertygelse är att utan kultur och musik kan inte ett samhälle fungera, säger Ahmad Sarmast.

Att hitta finansierare var till en början inte lätt. De internationella biståndsgivarna fokuserade främst på säkerheten. De afghanska politikerna undvek att stödja musik och kultur.

– De ville framstå som goda muslimer och tog inte den politiska risken att stödja musik och kultur trots att det inte står någonstans i koranen att musik är förbjudet eller ens att musik inte är bra. Men efter ett par år ökade intresset för konst, musik och utbildning och jag kunde hitta finansiering, säger Ahmad Sarmast.

INSTITUTET RETAR ändå upp många. Inte minst för att det ger flickor utrymme och utbildning. Förutom att landets enda helkvinliga orkester finns på institutet, ger eleverna också konserter med politiska teman, som jämställdhet och kvinnors rättigheter.

– När en talibansk självmordsbombare sprängde sig själv i luften bland åhörarna

Yusuf och Fawad övar på att spela sitar.

Shukria lär sig spela gitarr.

Många flickor går på skolan, vilket retar konservativa krafter.

Arsan vill bli dirigent.

till en av våra konserter blev plötsligt förställningen verklighet. Tack och lov dödade bara två personer och inga elever skadades. Jag själv som satt direkt framför självmordsbombaren skadades svårt i ryggen och min hörsel försvann på ena örat, säger Ahmad Sarmast.

Det är nu tre år sedan terrordådet mot institutets konsert utfördes. Sedan dess har den kvinnliga orkestern Zohra fått organi-

sationen Freemuses internationella pris. Och den 14 juni i år tar Ahmad Sarmast emot Polarpriset i Stockholm.

VID ETT PIANO sitter Arsan, 17 år, framåtböjd över tangenterna. Han fyller rummet med toner från ett stycke komponerat av Bach, men egentligen föredrar han Mozart, berättar han.

– Jag har varit fascinerad av Mozart se-

dan jag var liten och ville bli musiker som han. Men i Pakistan där jag växte upp som flykting var det omöjligt. Det var först när jag kom tillbaka till Afghanistan och började här på musikinstitutet som jag kunde göra det jag alltid har velat, säger Arsan.

Medan han fyller rummet med musik från stycket Nocturne av Chopin berättar Arsan att han drömmer om att bli dirigent. ●